

INSEKTENPLAGEN IN BOSSEN EN ANDERE HOUTOPSTANDEN

IN 1962¹⁾

[453]

door

D. DOOM

Instituut voor toegepast biologisch onderzoek in de natuur (Itbon)

SUMMARY

INSECT PESTS IN FORESTS AND OTHER LIGNEOUS GROWTH IN THE NETHERLANDS 1962

The available data on infestations by forest insects in 1962 are summarized in tables I and II.

The following are the most important conclusions that may be drawn from these data.

- a. *Hylobius abietis* L., the Large Pine Weevil, was very noxious on stands of various young coniferous trees, especially in the provinces of Guelders, North Brabant and Overijssel.
- b. *Lochmaea suturalis* Thoms., the Chrysomelid which appeared in serious outbreaks on Heath almost all over the country.
- c. *Hyponomeuta* sp. the Ermine Moth, caused complete defoliation of *Prunus* sp., Hawthorn, Cardinal Flower and Willow, especially in the provinces of North Holland, North Brabant, Zeeland and Limburg.
- d. *Euproctis chrysorrhoea* L., the Brown Tail Moth, defoliated oaks in roadside plantings locally in the provinces of Guelders, North Brabant and Limburg. In the dune area of North Holland and the Isle of Terschelling, Sea Buckthorn was seriously attacked.

Ook de in dit jaaroverzicht verwerkte gegevens zijn merendeels afkomstig van meldingen door onze waarnemers. Aan allen die hun medewerking verleenden, betuigen wij gaarne onze dank.

De tabellen I en II vatten deze gegevens samen. Voor de namen van de insekten is gevolgd: „Nederlandse namen van geleedpotige dieren schadelijk voor de voornaamste land- en tuinbouwgewassen” (1) en „Die Waldkrankheiten” (2); voor de plantennamen: „De namen van onze voornaamste houtgewassen” (3) en „Handboek voor de populierenteelt” (4).

Lichte aantastingen zijn voor zover zij geen bijzonderheid moeten uitdrukken, niet in de tekst maar wel in de tabellen opgenomen.

Kevers (Coleoptera).

De grote dennesnuitkever, *Hylobius abietis* L., was, evenals in een aantal voorafgaande jaren, wederom een van de belangrijkste beschadigers van jonge cultures in de bosbouw.

Meldingen van zware aantastingen bereikten ons uit de Loenermark (Gld.), de omgeving van Breda en Tilburg, Esbeek en De Lutte (bij Almelo). Hoofd-

¹⁾ Verschijnt tevens als mededeling 64 van het Itbon.

Tabel 1. De in 1962 schadelijk opgetreden insecten, gerangschikt naar het beschadigde gewas.

Table 1. The insect pests of 1962, grouped according to their host plants.

Plantesoort/ <i>Plant species</i>	Aangetast door/ <i>Attacked by</i>
<i>Pinus sylvestris</i> L.	<i>Hylobius abietis</i> L. <i>Pissodes notatus</i> F. <i>Myelophilus piniperda</i> L. <i>Hylastes ater</i> Payk. <i>Evetria buoliana</i> Schiff. <i>Evetria turionana</i> Hb. <i>Diprion pini</i> L.
<i>Pinus nigra</i> Arn. var. <i>austriaca</i> Asch. et Graebn.	<i>Pissodes notatus</i> F. <i>Myelophilus piniperda</i> L. <i>Pityogenes bidentatus</i> Herbst <i>Ernobius nigrinus</i> St. <i>Evetria buoliana</i> Schiff.
<i>Pinus nigra</i> Arn. var. <i>corsicana</i> hort.	<i>Hylobius abietis</i> L. <i>Strophosomus</i> sp. <i>Myelophilus piniperda</i> L. <i>? Cryphalus</i> sp. <i>Dendrolimus pini</i> L.
<i>Picea Abies</i> Karst.	<i>Hylobius abietis</i> L. <i>Dendroctonus micans</i> Kug. <i>Hylastes ater</i> Payk. <i>Epiblema tedella</i> Cl. <i>Sacchiphantes abietis</i> L.
<i>Picea sitchensis</i> Carr.	<i>Paratetranychus ununguis</i> Jac. <i>Elatobium abietinum</i> Wlk.
<i>Picea pungens</i> Engelm. <i>Picea Omorika</i> Purkyne <i>Pseudotsuga taxifolia</i> Britt.	<i>Paratetranychus ununguis</i> Jac. <i>Paratetranychus ununguis</i> Jac. <i>Hylobius abietis</i> L. <i>Brachyderes incanus</i> L. <i>Strophosomus</i> sp. <i>Pissodes notatus</i> F.
<i>Larix</i> sp.	<i>Melolontha melolontha</i> L. <i>Hylobius abietis</i> L. <i>Brachyderes incanus</i> L. <i>Coleophora laricella</i> Hb. <i>Pristiphora laricis</i> Htg
<i>Juniperus communis</i> L. <i>Quercus robur</i> L.	<i>Paratetranychus ununguis</i> Jac. <i>Polyphylla fullo</i> L. <i>Haltica quercetorum</i> Foudr. <i>Tortrix viridana</i> L. <i>Euproctis chrysorrhoea</i> L. <i>Operophtera brumata</i> L. <i>Erannis defoliaria</i> Cl. <i>Caliroa annulipes</i> Klg <i>Andricus gemmae</i> L.
<i>Fagus sylvatica</i> L.	<i>Diplolepis folii</i> L. <i>Mikiola fagi</i> Htg <i>Cryptococcus fagi</i> Bärsp.
<i>Populus</i> sp.	<i>Saperda carcharias</i> L. <i>Phyllodecta</i> sp. <i>Stilpnotia salicis</i> L. <i>Cossus cossus</i> L.
<i>P. 'Marilandica'</i> Bosc.	<i>Pristiphora conjugata</i> Dahlb. <i>Pterocomma populea</i> Kalt.
<i>P. 'Regenerata'</i> Henry <i>P. 'Gelrica'</i> Houtz.	<i>Operophtera brumata</i> L. <i>Phloeomyzus redelei</i> H.R.L. <i>Phloeomyzus redelei</i> H.R.L. <i>Stilpnotia salicis</i> L.

Plantesoort/ <i>Plant species</i>	Aangetast door/ <i>Attacked by</i>
P. 'Serotina' Hart.	Quadraspidiotus gigas Thiem et Gern.
P. tremula L.	Phyllodecta sp.
Salix sp.	Phyllodecta sp.
	Hyponomeuta rorellus Hb.
	Euproctis chrysorrhoea L.
	Cossus cossus L.
	Pteronidea salicis L.
	Pontania capreae L.
	Rhabdophaga terminalis Lw
Salix alba L. var. Liempde	Pterocomma populea Kalt.
Alnus sp.	Hyponomeuta rorellus Hb.
	Agelastica alni L.
	Euproctis chrysorrhoea L.
	Cossus cossus L.
	Croesus septentrionalis L.
Fraxinus sp.	Psylla fraxini Geer
	Eulecanium corni Bouché
Prunus sp.	Malacosoma neustria L.
	Caliroa cerasi L.
Prunus spinosa L.	Malacosoma neustria L.
	Hyponomeuta padellus malinellus Zell.
Prunus Padus L.	H. padellus malinellus Zell.
Tilia sp.	Caliroa annulipes Klg
	Pterocallis tiliae L.
	Eotetranychus telarius L.
Tilia americana L.	Caliroa annulipes Klg
	Pterocallis tiliae L.
Tilia euchlora K. Koch	Caliroa annulipes Klg
Ulmus sp.	Scolytus scolytus F.
Ulmus campestris Mill. var.	Eriosoma lanuginosum Htg
suberosa Wahlb.	
Acer sp.	Periphyllus sp.
Betula sp.	Polyphylla fullo L.
Crataegus sp.	Polyphylla fullo L.
	Hyponomeuta padellus malinellus Zell.
	Malacosoma neustria L.
	Euproctis chrysorrhoea L.
Hippophae rhamnoides L.	Polyphylla fullo L.
	Euproctis chrysorrhoea L.
	Cacoesia rosana L.
Euonymus europaea L.	Hyponomeuta evonymellus L.
Calluna vulgaris Hull	Lochmaea suturalis Thoms.

a = heavy infestation (among which complete defoliation)
b = moderate infestation
c = light infestation

[illegible]

Insektesoort/ <i>Insect species</i>	Provincies/ <i>Provinces</i>										
	Friesland	Groningen	Drente	Overijssel*	Gelderl.**	Utrecht	N. Holland	Z. Holland	Zeeland	Nrd. Brabant	Limburg
<i>Elatobium abietinum</i> Wlk	c			b		c	b	b		b	
<i>Pterocallis tiliae</i> L.				b		c					
<i>Phloeomyzus redelei</i> H.R.L.							b	bc		b	
<i>Periphyllus</i> sp.							b	bc		b	
<i>Eriosoma lanuginosum</i> Htg							c		bc		a
<i>Sacchiphantes abietis</i> L.							ab				
<i>Pterocomma populea</i> Kalt.							b				
<i>Cryptococcus fagi</i> Bärsp.							b				
<i>Eulecanium corni</i> Bouché							b				b
<i>Quadraspidiotus gigas</i> Thiem et Gern.											
<i>Psylla fraxini</i> Geer							c				
<i>Paratetranychus ununguis</i> Jac.	c			b		abc	b	b			
<i>Eotetranychus telarius</i> L.							b	b			

*) incl. de N.O. Polder.

**) incl. Oostelijk Flevoland.

zakelijk Pinus, douglas en lariks vielen ten offer, een enkel geval betrof het Picea.

De kleine dennesnuitkever, *Pissodes notatus* F., werd voornamelijk in de Noordhollandse duinen als schadelijk gemeld aan Oostenrijkse en Corsicaanse dennen. Bovendien werd het insect massaal aangetroffen in bepaalde streken van noord- en midden-Limburg. Matige schade ondervond een douglaskwekerij (onder lariksscherm) in de boswachterij Ruinen (Dr.).

Bij Maarheze (Nbr.) veroorzaakte de *Strophosomus*-kever volgens de berichten matige schade aan Corsicaanse den.

Evenals in 1961 waren de larven van de grijze dennesnuitkever, *Brachyderes incanus* L., schadelijk in de boswachterij Hoog Soeren; ditmaal bleef het echter niet alleen bij douglasbeplantingen. Matige aantasting van lariks en douglas kwam voor in de Loonse duinen (Nbr.).

Van de „bladhaantjes” trad het heidehaantje, *Lochmaea suturalis* Thoms., wel het talrijkst op. Uit praktisch alle streken waar heide groeit in de provincies Gelderland, Overijssel, Noordbrabant, Drente, Noord-Holland en Limburg, kwamen berichten binnen van zware kevervreterij. Vooral de oude heide had ernstig te lijden. Sterfte hiervan, mede als gevolg van vorst, werd op vele plaatsen waargenomen.

Het wilgehaantje, *Phyllodecta* sp., veroorzaakte kaalvreterij van trilpopulier bij Putten, terwijl bij Raalte, naar verluidt, een griendcomplex ernstig van de larvenvreterij te lijden heeft gehad. Matige aantastingen van populier zijn gesignaleerd in Nijkerk en Hummelo.

Het elzehaantje, *Agelastica alni* L., kwam vooral in het IJsselmeergebied zeer talrijk voor, maar ook in plantsoenen te Amsterdam en Hilversum.

De eikeaardvlo, *Haltica quercetorum* Foudr., werd als schadelijk gemeld in niet nader aangeduide gebieden van het noordelijk deel van Limburg.

Van de bastkevers was de dennescheerder, *Myelophilus piniperda* L., het schadelijkst. Vooral in de duinstreek bleek hij aan beplantingen van verschillende Pinussoorten veel schade te hebben toegebracht en wel het ernstigst

aan de zeezijde, waar de bomen zwaar hadden geleden door de zout-stormen.

De zwarte dennebastkever, *Hylastes ater* Payk., trad dit jaar bij 't Harde in jonge Pinus-beplantingen schadelijk op. Matige schade aan groveden en fijnspar bereikte ons uit respectievelijk De Lutte en Zelhem.

Op reeds door andere oorzaken slecht groeiende Oostenrijkse dennen bij Wijk aan Zee kwam evenals het vorige jaar massale aantasting door *Ernobius nigrinus* St. voor.

De engerlingen van de meikever, *Melolontha melolontha* L., waren op het Kroondomein bij Apeldoorn wederom schadelijk; ditmaal hadden vele soorten beplantingen van de wortelvretterij te lijden.

In de terreinen van de Haagse Duinwaterleiding waren het de engerlingen van de julikever, *Polyphylla fullo* L., die matige schade veroorzaakten aan jonge duinbeplantingen.

De grote populiereboktor, *Saperda carcharias* L., beschadigde stammen van jonge populierenopstanden op het landgoed De Eese (bij Steenwijk) en bij Hummelo.

Vlinders (*Lepidoptera*).

De larksmot, *Coleophora laricella* Hb., waarvan de aanwezigheid in lariks-opstanden een normaal verschijnsel is, was dit jaar aanzienlijk minder talrijk dan bijvoorbeeld in 1961. Opvallend was dat er maar twee meldingen van matige vretterij binnenkwamen, namelijk uit het landgoed Rechteren (ongeveer 25% naaldverlies) en uit Esbeek, en dat de overige zonder uitzondering lichte tot zeer lichte gevallen betroffen.

Matige aantastingen door de dennelotrups, *Evetria buoliana* Schiff., zijn gemeld uit Zenderen (Ov.) en in enkele grovedennenopstanden van midden-Limburg.

De denneknoprups, *Evetria turionana* Hb., was in midden-Limburg en in de Vuurse (Utr.) eveneens van matige betekenis.

Van de stippelmotten veroorzaakten thans 3 soorten plaatselijk kaalvretterij. Het waren de:

(1) appelspinnemot, *Hyponomeuta padellus malinellus* Zell., in parken van steden in Noord- en Zuid-Holland, Utrecht, Zeeland, midden- en zuid-Limburg. Deze aantastingen hadden betrekking op meidoorn, sleedoorn en *Prunus* sp.;

(2) de kardinaalshoedspinnemot, *H. evonymellus* L., die zowel in het duingebied als in plantsoenen van Noord- en Zuid-Holland kardinaalsmuts kaalvrat. Ook uit Zwolle en uit delen van midden- en zuid-Limburg werd zware vretterij gemeld;

(3) *H. rorellus* Hb., was op wilg plaatselijk massaal. Bij St. Oedenrode stond een oude wilgenopstand praktisch kaal, terwijl groepen wilgen langs de wegen van het noordelijk deel van Noordbrabant en de Betuwe hetzelfde lot ondergingen.

In het Noordhollandse duingebied werd duindoorn plaatselijk zwaar aangetast door de heggebladroller, *Cacoesia rosana* L.

Trad de groene eikebladroller, *Tortrix viridana* L., dit jaar hier en daar maar in zeer geringe mate op, anders was het met de kleine wintervlinder, *Operophtera brumata* L. Behalve in het Amsterdamse Bos aan eik werd dit insekt ook aan populier in het gebied Best—St. Oedenrode zodanig schadelijk, dat men het nodig oordeelde er in de jonge beplantingen bestrijdingsmaatregelen te treffen.

Evenals het vorige jaar veroorzaakte de bastaardsatijnvlinder, *Euproctis chrysorrhoea* L., plaatselijk weer kaalvreterij. Dit was o.a. het geval op Terschelling aan duindoorn, en aan eik in de wegbeplantingen van Gelderland (Alverna), van Noordbrabant (bij Heesch en Geffen) en van Limburg (Maasbracht, Linne en Echt). Bij Hilversum waren het meidoorn en *Viburnum* sp. die werden ontbladerd. Matige schade veroorzaakten deze rupsen in Amsterdam aan wilg en meidoorn.

Aantastingen door de rupsen van de satijnvlinder, *Stilpnotia salicis* L., waren dit jaar maar van weinig belang. Een beperkt optreden werd waargenomen in de wegbeplantingen van populier in de Noordoostpolder en bij Rotterdam.

De ringelrups, *Malacosoma neustria* L., werd in verschillende plantsoenen van Amsterdam nog als zeer schadelijk gemeld op meidoorn, sleedoorn en vogelkers.

De wilgehoutrups, *Cossus cossus* L., veroorzaakte op de Zeeuwse eilanden op els en bij Bakkum op populier en wilg plaatselijk schade. Populieren in de wegbeplanting bij Rotterdam werden voornamelijk aangetast op de plaatsen waar de bomen door het wegverkeer waren beschadigd. Het zo spoedig mogelijk met teer bestrijken van nieuwe beschadigingen, zoals men het daar thans pleegt te doen, beperkt stellig uitbreiding van de plaag.

Blad- en galwespen (*Hymenoptera*).

Van de op naaldhout levende bladwespsorten zijn er slechts twee te noemen wier optreden in meer of mindere mate van belang is geweest. Het waren de dennebladwesp, *Diprion pini* L., en de lariksbladwesp, *Pristiphora laricis* Htg. Eerstgenoemde was bij Venlo schadelijk aan groveden, terwijl de laatstgenoemde een jonge lariksofstand bij Maartensdijk geheel ontnaalde.

Voor loofhout was het vooral de lindebladwesp, *Caliroa annulipes* Kl., die bladverlies veroorzaakte; bij Oss en Venlo gold dit linde en eik.

Andere als schadelijk waargenomen soorten waren de elzebladwesp, *Croesus septentrionalis* L., en de wilgebladwesp, *Pteronidea salicis* L., die beide massaal in de omgeving van Hierden (Gld.) zijn waargenomen. De eerste op els als tussenbeplanting in een populierenopstand, en de tweede in een jonge wilgenbeplanting. Voorts vrat *Pristiphora conjugata* Dahlb. bij Nijverdal bomen van een 2-jarige populierenaanplant kaal.

Van de galwespen (*Cynipidae*) was het *Pontania capreae* L. die bij Hierden en 's Heer Hendrikskinderen (Z.) talrijke bladgallen op wilg veroorzaakte.

Galmuggen (*Nematocera*).

Gallen aan de bovenzijde van beukebladeren, veroorzaakt door de beukebladgalmug, *Mikiola fagi* Htg, werden in de omgeving van Zeist in vrij grote aantallen waargenomen.

Planteluisen (*Hemiptera*).

Was in 1961 de groene sparreluis, *Elatobium abietinum* Wlk., bijna over het gehele land zeer talrijk en schadelijk, dit jaar bleef het slechts bij een enkele melding van geringe betekenis, namelijk van Terschelling aan sitkaspar.

De sparregalluis, *Sacchiphantes abietis* L., veroorzaakte in fijnsparcultures van noord-Limburg talrijke gallen.

Matige aantasting door de lindebladluis, *Pterocallis tiliae* L., werd aange-

troffen op de linden in straatbeplantingen te 's Gravenhage, Amsterdam, Delft, Zwolle en Oss.

De schimmelluis, *Phloeomyzus redelei* H.R.L. op 'Marilandica' in het populierenproefterrein bij Kraggenburg (N.O.P.) had zich naar nog niet eerder aangetaste bomen van die soort verspreid. Overigens was het insect van de in 1961 zwaar aangetaste gebieden praktisch verdwenen.

De plantsoenendiensten te Oss, Hilversum, 's Gravenhage meldden matige aantasting van esdoorn door *Periphyllus* sp.

De populieretakluis, *Pterocomma populea* Kalt., werd massaal aangetroffen op populier en wilg in de omgeving van Amsterdam.

In het Amsterdamse Bos werd het optreden van de gewone dopluis, *Eulecanium corni* Bouché, als matig opgegeven.

Van de schildluizen (*Coccidae*) vermelden wij een aantasting van enige betekenis door de populiereschildluis, *Quadraspidiotus gigas* Thiem et Gern. aan een 'Serotina'-beplanting bij Wessem (L.).

Spintmijten (*Acarina*).

Uit Zwolle en Zeist bereikten ons berichten van matige tot zware aantastingen door de sparrespintmijt, *Paratetranychus ununguis* Jac., van diverse sparresoorten en ook van jeneverbes.

De lindespintmijt, *Eotetranychus telarius* L., werd van enig belang geacht op linde in de straten van Amsterdam en 's-Gravenhage.

Literatuur:

1. Nederlandse namen van geleedpotige dieren schadelijk voor de voornaamste land- en tuinbouwgewassen. Ned. Plantenziektenk. Ver. 1958
2. F. Schwerdtfeger. — Die Waldkrankheiten, 1957
3. De namen van onze voornaamste houtgewassen. Ned. Bosbouw Ver., 1948
4. Handboek voor de populierenteelt. Ned. Heidemij., 1960